

XVII. Yüzyılda Nedimâne Bir Üslup; Mâhir Divanı

In XVII. Century a Style of Nedim- Mâhir's Divan

Saadet KARAKÖSE*

ÖZET

Üslup, insana has olan her türlü davranış biçimidir. Edebiyatımızda söyleyiş üslubu, genelden farklı olma veya düşünce ve ifadede kendine özgünlük sergileyebilmektir. XVIII. yy şairi Nedim, açık ve rahat söyleyişleriyle kendine özgü, "Nedimâne üslup" adı verilen bir ekol oluşturmuştur. Edebiyatta yeni tarz arayışı XVII.yy'da da şairlerin ne büyük endişesi olmuştur. Bu yüzyılda Çelebizade Mâhir, Nedim üslubuna yakın bir üslupla Nedim'in habercisi konumundadır. Türkçe'yi güzel kullanma, samimiyet, açıklık, orijinallik göze çarpar Mâhir Divanında. Divan, farklı üslup arayışının seyri açısından dikkate değer bir eser niteliği taşımaktadır.

ANAHTAR KELİMELELER

Nedimâne üslup, Mâhir Divanı, samimiyet, açıklık, orijinallik.

ABSTRACT

Style means a kind of sprcial conduct for human. In our literature way of saying means having different attitude from others and able to being private himself. Nedim, lived XVIII. century, had constituted a special style which called "style of Nedim". In XVII. century poets had been searching some way of private style for being different.

Mâhir, in this century, had writted his poems almost with style of Nedim. His Divan has exshibited using Turkish well, sincerity, well-understandable and originality.

KEY WORDS

Style of Nedim, Mâhir's Divan, sincerity, well-understandable and originality..

* Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Üslup (tarz-ı beyan), genel olarak insanların mevkii, idraki, bilgisi, hüviyet ve meziyeti itibarıyla kendisine has düşünme ve ifade etme biçimidir. “Üslûb-ı beyan, aynıyla insan” sözü gereği her insanın ayrı bir üslubu vardır. Şahsî üslup, genel özellikleriyle sade veya süslü üslup gibi birtakım ölçülerle tasnife tabi tutulur.¹ Nedimâne üslup, Seyyid Vehbî'nin “Nedîm-i nükte-perdâz”, tezkire müellifi Sâlim'in “Nedîm-i tâze-zebân” sıfatlarıyla andıkları² şair Nedîm Ahmet (1680-1730)'in üzüntüden dertten uzak bir dünya görüşüyle, şen, neşeli ve coşkun söyleyiş biçimidir. Nedim tarzı, “Nedim Okulu” kuracak kadar taraftar kazanmıştır.³ Bu okulun son temsilcisi Yahya Kemal'dir. Yahya Kemal'de gerçek anlamını kazanan “Nedimâne şiir”i, Tanpınar eskilerin anlayışıyla mukayese ederek şöyle tanımlar: “Gerek mahallîlik, gerek çapkınca mazmun Nedim'den çok evvel şiirimizde vardı. Birincisi, şiirimizin İran Edebiyatı karşısında hürlük davası olarak vardı. Açık, çapkınca hevâ ve heves şiirleri ise daha çok önceden mevcuttu. Çağdaşları, Nedim'de daha çok bunları görüp sevdiler. Onun sesini, eşya ile duyularının temasa geliş tarzını, mısraa verdiği bükülü-şü ve bu musrain hafifliğini, kısaca kemanın yayını çekiş tarzını fark edemediler.”⁴ Nedim tarzı, eski şiirde yenilik olarak kabul edilirken, onun eski mazmunları yeni tarz söyleyişine de Abdülbaki Gölpınarlı “Nedimleştirme” adını verir.⁵ Nedimâne üslubun başlıca özellikleri: a.Konuşma diline ait deyişlerle yüklü, külfetsiz açık bir söyleyişe dayanan mahallî (folklorik) üslup, b.El değmemiş düşünceler ve kendine has yaratıcılıkla diğerlerinde farklı söyleme üslubu, c. Gerçekçi, müstehcenliğe yakın açık söyleyiş, d. Ses ve ahenge önem veren, tasannudan uzak, nükteli, açık ve zarif söyleyiş.⁶

XVII. yy. şairleri farklı üslup geliştirme endişesiyle bir taraftan Sebki Hindî, bir taraftan Hikemî üslubu ön plâna çıkarmış; diğer taraftan da sade söyleyiş arayışı içine girmişlerdir. XVIII. yy'da Nedim üslubunu yaratacak olan farklı

¹ Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lüğatı*, hzl. Kemal Edip KÜRKCÜOĞLU, Enderun Kit., İstanbul 1973, s.177.

² *Nedim Divanı*, hzl. Muhsin MACİT, Akçağ Yay. Ankara, 1997. s. XXII.

³ *Türk Klasikleri*, 6, Ötüken-Söğüt, İstanbul, 1987, s.242.

⁴ Ahmet Hamdi TANPINAR, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yay. İstanbul, 1977, s. 173.

⁵ *Nedim Divanı*, hzl. Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap ve Aka Yay. İstanbul, 1972, s. XXXI.

⁶ İSEN, Mustafa-MACİT, Muhsin- HORATA, Osman-KILIÇ, Filiz-AKSOYAK, İ.Hakkı, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay. Ankara 2002, s.133-150.

söyleyiş arayışı XVII. yüzyılda da göze çarpmaktadır.⁷ Mâhir Divanı, sade şiir üslubuna bir örnek olarak Nedimâne üslubun habercisi niteliğindedir. Çelebi-zâde Abdullah Mâhir(1058/1643-1121/1709), XVII. yy şâirlerinden olup Bosnalıdır. Babası Şeyhülhac Beşîr Efendi, dedesi Muhyiddin Efendi'dir. 1058/1643 yılında Bosna'da doğdu; Doğuştan gelen kabiliyeti ve gördüğü öğrenim sayesinde, kısa sürede kendini yetiştirmiş ve çevresinde fikir danışılan biri olmuştur. Babasının ölümünden sonra İstanbul'a gelip Şa'ban-zâde Mehmed Efendi'ye intisâb eyledi. Mâhir, değişik yerlerde kadılık, müderrislik gibi görevler yapmıştır. 1651 yılında Mekke kadılığına, 1689'da Minkarîzâde Medresesi müderrisliğine, 1691'de Molla Gürânî Medresesi, 1692'de Sahn-ı Sâmanî medresesi, 1693'te Süleymâniye Medresesi müderrisliğine, aynı yıl Selânik Kazasına kadı olarak tayin olunmuştur. 1693 yılında azlolunmuş ve Galata kadılığında görevlendirilmiştir. 1694 yılında azl olunup, 1695'te Karabiga kadılığına, 1696'da Mekke kadılığına tayin edilmiş; 1697'de azledilerek Rodos , 1698'de Kayser kadılığına ve son olarak 1700'de Ayıntab kadılığına tayin edilmiş ve bu görevi sürdürürken 1706 yılında, altmış üç yaşında iken vefat etmiş ve Ayıntap Mevlevî-hânesi'ne defnedilmiştir.⁸ Merkezde görev yapmayı çok istemesine rağmen, mevki hırsı yüzünden taşra görevlerine atanmıştır.⁹ Nuhbetü'-Asâr'da Mâhir'in ölüm tarihi 1121/1709 olarak kaydedilir.¹⁰ Tuhfe-i Nâ'îli'de ise bu tarihin yanlış olduğu özellikle belirtilir ve vefat tarihini 12 Şa'ban 1122 / 1710 olarak kaydeder.¹¹

Kaynaklara göre Mâhir'in tek eseri, Dîvânı'dır. Divan'ın Lala İsmail Ef. (Süleymaniye Ktb.) No.482, İst. Ün. Ktb. T 744, İst. Ün. Ktb. T 759/1, İst. Ün. T. 4666/1 olmak üzere dört nüshası bulunmaktadır. Çalışmamızda İst. Ün. Ktb.No.759/1 nüshasını esas aldık. Mâhir Divanı'nda 255 gazel, 19 rubâi, 27 müfret ve 8 kıt'a bulunmaktadır. Hiç kaside kaleme almamış olan şâir, methiye, fahriye ve tenkit kabilinden görüşlerini yer yer gazeller içine, hicivlerini rubai ve tarih kıtaları içine serpiştirmiştir.

⁷ E.J.Wilkinson GİBB, *Osmanlı Şiir Tarihi* III-V,Tercüme Ali Çavuşoğlu, Akçağ, Ankara, 1999, S.248-249.

⁸ *Şakâik-i Nu'maniye ve Zeyilleri*,VI, hzl. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yay.İst.1989,s.322-323.

⁹ Adnan İNCE, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ Salim Efendi*, AKM Yay. Ankara, 2005, s. 607.

¹⁰ İsmâil Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, hzl. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Gazi Ün. Yay. Ank. 1985, s.476.

¹¹ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâ'îli*, II, hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yay. Ankara, 2001, s.901.

Hayatının birçok safhasına divanında rastladığımız şâirin, sık sık görev, yer değişikliği, tayin ve azillerle geçen ömrü, belli ki, oldukça sıkıntılı geçmiştir. Dertlerini sineye çekmeğe çalışmış ve bu konuda, telkin mahiyetinde hikemî şiirler yazmıştır. Hikemî şiirlerde, dünyanın geçiciliği, kanaat köşesine çekilmenin ulviyeti, haddini bilmenin, gâfil ve hırslı olmamanın gerekliliği konularını işler. Hikemî şiirlerin sayısı fazla değildir. Açık ve samîmî üslubun hakim olduğu divanda bu tarz şiirler, şâirin sıkıntılı dönemlerinde sığındığı mistik düşüncenin mahsulü olsa gerek. Hayal gücü ve iç dünyasının zenginliği, gerçeklerin dayanılmaz ağırlığını daha fazla hissettiriyor olmalı. Şiirlerin arasına sıkıştırılmış gerçekler, edep dairesi içindeki hicviyeler gibi şâirânedir. Mevki-makam savaşından bunalmış olan şâir, zaman zaman her şeyi bırakıp silasına dönmek ister.

Mâhir niçe bir meyl-i mehâbîb-i Sitanbul
Şimden gerü dil fikr-i celâ-yı vatan ister / 14a.

(Mâhir, İstanbul güzellerine daha ne kadar meyledeceksin. Gönül, bundan sonra vatan özlemiyle avunur.)

Yaşadığı devrin hayat şartları, ihtiyaçlarını karşılamaya yetmiyor olacak ki, şâir, maaşının azlığından, geçim sıkıntısından şikayetçidir.

Dü -fülse bâtn u zâhir dü-âlemde ne berzahdur
Me'âşın eshelüñ sanmış o bî-çâre imâmetdür / 15a

(İçte ve dışta her iki âlemde iki fülse maaşla geçinmek ne kadar zor. O zavallı başkan bunu kolay sanmış.)

Çâresizlik içinde yeise kapılıp içine kapanır. Kendi âleminde bir kanaat dünyası oluşturup, durumunu kabullenmeğe çalışır. Böylesinin, kendisi için daha iyi olduğunu düşünür.

Humârın çekmedüñse devlet-i fânîñüñ ey Mâhir
Fakîrâne bizüm bu 'işret-i şâhânemüz yegdür / 15a.

(Ey Mâhir, geçici devletin humarını çekmemekle iyi ettin. Bizim bu fakirce, şahane işretimiz ondan iyidir.)

Çaresizlik içinde olan herkesin yaptığı gibi, Mâhir de, mahâretini feleğe çatmakta gösterir. Feleğe meydan okur.

Ey siyeh-kâse felek bu tâs-bâz tab'uña
Bir ricâ yok şimdi Mâhir semt-i istignâdadur / 15b.

(Ey siyah kadeh(kara baht) sunan felek, senin hokkabaz mizacından bir ricam yok. Gönlüm şimdi, kaderine razı oldu.)

Şâirin en çok dile getirdiği konu, zamandan şikâyetdir. Kıymetini bilen cömert bir hâmî olmadığı gibi, halinden anlayan bir hem-dem bulamadığını, düşmanlarının mert olmadıklarını, hattâ zamanın bozukluğunun tabiata bile yansıdığını vurgular.

Ey gönül umma kerem bir zât-ı dil-cû kalmamış
Hâtem-âsâ dehrde bir merd-i nîgû kalmamış

(Ey gönül, cömertlik bekleme, hatır soran kimse kalmamış. Devirde Hâtem gibi iyi insan kalmamış.)

Hasm-ı cîde dest ile semt-i müdârâ tutmuşam
Pençe-gîr olmak ne mümkün zûr-ı bâzû kalmamış

(Düşmanımın boynuna elimi koyup geçim yoluna gittim. El tutmak ne mümkün? Pazu gücü kalmamış.)

.....
Gülşen-i dehre nice meyl eylesün Mâhir gönül
Zîb-i destâr olmağa bir verd-i hoş-bû kalmamış / 21a.

(Ey Mâhir, gönül devrin gül bahçesine nasıl yönelsin? Sarığının kenarına sokacak güzel kokulu bir gül (bile) kalmamış.)

Şâir, sık sık gönlünden de şikâyet eder. Dertlerinden kaçmak için sığındığı iç dünyası, onu aşk alemine iter. İlerlemiş yaşına rağmen, güzellerde gönül gezdirmekten, şaraba olan bağlılığından şikâyetçidir.

Pîrlik hengâmı çatdı cümleden el çekmişiz
Dilber ü meyden 'acebdür Mâhirâ gelmez ferâğ / 23b.

(Ey Mâhir, yaşlılık günleri gelip çattı. Her şeyden el çektik. Nedendir bilmem, güzelden ve şaraptan vazgeçmek mümkün olmuyor.)

Devlet ricâlinde mevki makam yarışında olmadığını belirtmesine rağmen, şair, bazı heveslerini telkin yoluyla gidermeğe çalışır.

Semt bahrin ihtiyâr it ey dil-i gaflet-zede
Hâtruñda bir külâh u keş ü ihrâm olmasın / 32b.

(Ey gaflete düşmüş gönül, geniş gönüllü olmayı tercih et. Aklında şapka, pabuç ve kıyafet olmasın.)

Şâirin, şikâyetleri gibi hicvi de hezeyandan uzak, edebî daire içindedir. Şi-irde rakipleri Tâhir ve Vecdî'dir. Devrin modası olan polemiği Mâhir'de de görürüz. Aslında, kişileri hedef alan ağız dalaşıyla, bir çeşit sosyal hiciv de dile getirilmiş oluyor.

Serd diller çeşm-i Tâhir beytini bînâ sanur
Ehl-i Vecdî kendi gibi cümle nâ-bînâ sanur

(Kati gönüllüler, Tâhir'in gözünü görür sanır. Vecdî taraftarları, kendi gibi herkesi kör sanır.)

Kûr dildür hakkı fark itmekte âb-ı nâb dil
Böyledür ser-cümle a'mâ 'âlemi a'mâ sanur

(Yağcı kalpler, bütün âmâların herkesi âmâ sandığı gibi, doğruyu ayırt etmekte kördürler.)

Görmeyen bahr-ı muhît-i derd ü gam sâhillerin
Sıracayı deşt ü hâmûn katreyi deryâ sanur

(Dert ve gam okyanusunun sahillerini görmeyen, sivilceyi uçsuz bucaksız çöl ve damlayı deniz sanır.)

Rütbe-i temyîz-i ehl-i hall ü 'akdün şöyle kim
Görse güncişk-i za'îfi bülbül-i gûyâ sanur

(Sorunları çözenlerin derecesi, zayıf bir serçeyi şakıyan bülbül sananların seviyesindedir.)

Dîde-i hasretle bakma ol gül-i nev-resteye
Kendüye Mâhir seni bir 'âşık-ı şeydâ sanur / 12b.

(Mâhir, o yeni yetme güle hasret çeken gözlerle bakma. O da seni, kendine sırlıklam âşık sanır.)

Şâir, eserinin üç yerinde Bâkî'yi över. Eserde Bâkî'nin tesiri göze çarpmakla beraber daha çok çağdaşlarından etkilenme görülür. Nâbî, Nef'î, Neşâti tesiri ve bu şairlere nazireler mevcuttur. Ancak, makalemizin konusu şâiri tanıtmakla beraber, orijinal bulduğumuz üslûbuna dikkat çekmek için, çağdaşlarıyla değil, kendisinden sonraki şâirlerle –bilhassa Nedîm- mukâyese etmektir. Ancak, mukayesede sadece üslup üzerinde durmak istiyoruz; benzerlikleri Mâhir'in tesiri olarak göstermek gibi bir iddiamız yoktur. Eser üzerinde, metin kurma çalışmalarımız devam ettiği için, referans olarak sadece varak numarası vermeyi uygun bulduk.

A.TÜRKÇE SÖYLEYİŞ

Mâhir Dîvânı'nda en çok göze çarpan husus, şâirin sentaks olarak Türkçe yapıyı tercih etmesidir. Dile hakimiyet ve rahat ifadeyi düz cümlelerle birlikte görüyoruz. Devrik yapılarda da konuşma diline yakın söyleyişi vardır. Şâir, çok kullandığı atasözleri ve deyimlerin mecaz anlamlarından istifâde etmiş; iham,tevriye ve kinâye sanatlarıyla ifadesini zenginleştirmiştir.

O deñlü gamla ülfet eyleyüp kat'-ı ümîd itdi
Felek dahi yıkılsa tab'-ı nâ-şâda elem gelmez /19a

(Gamla ümidini kesecek kadar içli dışlı oldu. Bu gülmez beden, felek bile yıkılsa kederlenmez.)

Düşmez ey şûh baña vasluña fırsat düşmez
Her gedâya bilürüz efsar-i devlet düşmez /20a

(Ey güzel, her dilenciye devlet tacının düşmediği gibi, bana da sena kavuşma fırsatı düşmez, düşmez!)

Visâlûñ va'de itmez bir dem-i mevcûd göstermez
Niçün bârî beni katl eyleyüp nâ-bûd göstermez / 20a

(Vaslına ulaşmak, mümkün olabilen hiçbir zamanın varlığını göstermez. Neden beni katledip yok göstermez.)

Mû-miyânın koçmaga 'ahd eyledi cânânumuz
Va'd-i vuslatçün özendi kılca kaldı cânumuz /20b

(Canımız, cananın kıl gibi ince belini sarmaya karar verdi. Vuslat vak-tini beklerken kıl gibi inceldi.)

Cigerde serde dilde dâğ-ı 'aşkı şu'le-hîz eyle
O mest-i nâz u 'işve şimdi meyl-i lâle-zâr itmiş / 22a

(Aşk ateşini ciğerde, başta ve gönülde alevlendirir. O naz ve işve sarhoşu şimdi lale bahçesine yöneldi.)

1. Atasözleri

Alma mazlumun âhını çıkar âheste âheste 43b.

İşte meydan işte tîr 33b.

Kör olan adam herkesi kör sanır.12b.

2.Deyimler

Ağız ara- 9a,39b; ağız bir ol- 39a; akli kal- 24a,aklını al- 44a,46b; alı al ol- 6b; ayak çek- 39b,43b

Baş çek- 43a; başa çık- 40a; baştan çık- 43b; başını taşa çal- 41b; bir şeyi üfür- 47a; birine söz olma- 2b; biriyle bahs et- 39b.

Canı kılca kal- 20b.

Derdi ile eğlen- 18b; dil uzat-37a; dilinde yara bit- 46a; dolap döndür- 24b.

El bir et- 17a; el çek- 23b; el yak- 39b; elden koma- 43b; esip savur- 44b; et-tiklerini kâfir etme- 24b.

Fitne kopar- 42b.

Gam çek- 46a; gam ye- 41a; gözü ısır- 39a; gözünü aç- 27a; gûşına alma- 41a; gûşına girme- 49a; gün gibi meşhur ol- 25a; günahı boynuna sal- 37b.

Haddini bil- 28b; hakk-i nazarı kal- 43b; haline yan- 32a; hesaba gelme- 25a; hüner göster- 45a.

Kadrini bilme- 32b; kan ağla- 46b; kec nazarla bak- 44a; kendi gölgesinden kork- 15b; kitap gibi koynuna al- 45b; kulak tut- 17b; kulaktan âşık ol- 7b.

Meydan oku- 40a; murat al- 40b.

Nazardan düş- 24b; nâzir olma- 46a.

Ocağına düş- 44b; onulmaz derde düş- 25a.

Râz aç- 46a; resm-i tavan izhar et- 50a; ruzgara bir gel- 46b; rûy-ı vefa görme- 48a.

Sağ u esen gel-39a; sağ u var ol-31a; sırta uğrat-41a; silip süpür- 46b; su gibi ak- 44a; sûz-ı muhabbetle yan-46a.

Üzerine farz olma- 23a; üzerine lâzım olma- 22b.

Vatan tut- 40b.

Yâda getir- 46a; yana yana söyle- 33a; yanına kalma- 24b, 47b; yanıp yakıl- 49a; yer et- 23b; yolunu bul- 39a; yüz al- 40b; yüz bul- 43b; yüz verme- 42b.

B.MAHALLÎLEŞME

Mâhir Divanı'nda mahallî unsurlar sık sık göze çarpar. İstanbul ve semtleri şairlerde geçerken, o devrin yaşantısını da aksettirir. Bursa da bilinen özellikle-

riyle anlatılır. Alışık olduğumuz mazmunlar, yerli bir havaya bürünmüş olarak veya bir terkiplerle karşımıza çıkar. Siyah rengiyle andığımız Hint, geceyi temsil ederken, şair sabah için beyaz anlamındaki Rûm'u kullanmıştır. Bunun yanında şâir, "şâirân-ı Rûm" terkipleriyle, şiirde maharetin ölçüsü olarak Rûm'u esas alır. Rûm şâirlerinin, Acem şâirlerini geçtiğini ifade ederek Acem şiirine meydan okur. İstanbul güzellerinin vefasızlığını dile getirip, güzelliklerini över.

Dil firâk-ı hâl ü ruhsârûnla bir vâdidedür
Hind ü Rûmı geşt ider subh u mesâ bilmez nedür / 10a.

(Gönül, yanağın ve beninden uzak bir vadidedir. Sabah akşam bilmeden Hint ve Rum'u dolaşması nedendir, acaba?) Beyitte, ben siyah renginden dolayı Hint'i, yanak , beyaz renginden dolayı Rum'u temsil etmektedir. Ayrıca akşam Hint'le, sabah Rum'la yine renk açısından münasebetlidir. Hint ve Rum terkipleriyle şair, hem Rum'u Hint'e denk göstermiş hem de ufuk mesafesini genişletmiştir. Cemal Kurnaz'ın "karakalemle çizilmiş tablo"ya¹² benzettiği siyah-beyaz tezadı ifadeyi resimlemek suretiyle güçlendirmektedir.

Sadme-i âvâze-i nazmumla ey Mâhir bu dem
Şâ'irân-ı Rûmı hâmûş itmek ister gönülümüz / 18a.

(Ey Mâhir, şimdi şiirlerimin gürleyen sesiyle gönlümüz, Anadolu şairlerini susturmak ister.) Her şair gibi, Mâhir de şiirdeki mahareti kendine layık görmekte.

Cefâ semtin baña 'arz itme göster sîne-i hâsuñ
Sitanbul'da belî 'uşşâka meydân-ı Vefâ birdür / 14b.

(Bana cefalı yönünü gösterme; özel sineni göster. İstanbul'da âşıklara Vefa semtinin anlamı bellidir.) Aşk sinede bulunduğu için, şair sineyi vefa semti addetmiş. Vefa kelimesi ihamlı kullanılmış. Vefa duygusunun somutlaştırılması, Nedim'in şiirlerindeki naz, konu gibi unsurların somut nesnelere ifadesini çağrıştırmakta. Mâhir'de rastladığımız orijinaliteden biri de Nedim'in tasvirlerine benzer tasvirler: "Nedim, mekan ve çevreyi bazen sadece tanıtmak veya övmek için tasvir etme, anlatma yoluyla, bir olay veya tipi bu mekan veya çevreye yerleştirmek-

¹² KURNAZ, Cemal, "Divan Şiirinde Resim Temayülü", *Türkiiden Gazele*, Akçağ, Ank. 1997, s.537.

sizin mekan ve çevrenin kendisi olarak verir.”¹³ Mâhir de İstanbul yaşantısına ışık tutarken oldukça yerli tablolar çizer.

Şâir, Nâilî'nin “gideriz” redifli gazeline nazire olan gazelinde, gidilecek yer olarak İstanbul'un semtlerini seçer. Buralar aynı zamanda mesire yerleridir. Böylece şair, o devrin İstanbulunu anlatır, devrin yaşantısına ışık tutar:

.....

Bu derde 'işret-i bâdeyle herçi bâd-â-bâd
Havâ müsâ'id olursa Hisâr'a dek giderüz

(Bu derde deva bulmak için, olabildiğince şarap içerek, hava müsait olursa Hisar'a kadar gideriz.)

Olursa keşti-i 'aşka refik Hızır u Mesîh
Yem-i sepîdi geçüp Üsküdâr'a dek giderüz

(Aşk gemisine Hızır ve İsâ yardım ederse Boğaz'ı geçip Üsküdar'a kadar gideriz.)

Bir elde kâse-i zerrîn bir elde desti-i mey
Kadem kadem çekilüp cûybâra dek giderüz / 19b.

(Bir elimizde altın kadeh, bir elimizde şarap testisi olarak, adım adım çekilip nehre (Göksu) kadar gideriz.)

'Acem vâdîlerin gösterdi Rûm'ün ehl-i 'irfânı
Tevaffuk itdi rûz-ı tab'la Şâm u 'Irâk üzre / 36b.

(Anadolu'nun irfan sahibi şâirleri, Acem şâirlerinin kabiliyetini gösterdi. Şam ve Irak üzerine parlak tabiatla başarı sağladı.) Nedim tarafından çok sık vurgulanan Acem şiirine meydan okuma fikri, yenilik arayışının mahsulüdür.

Îrân zemîne tuhfemüz olsun bu nev-gazel
İrgürsün İsfahan'a Sitanbul diyârını,S.360, G.164¹⁴

(Bu yeni gazelimiz İran toprağına armağan olsun. İstanbul'un sanatını İsfahan'a ulaştırsın.)

¹³ KORTANTAMER, Tunca, “Nedim'in Şiirlerinde İstanbul Hayatından Sahneler”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*, Akçağ, Ank. 1993, s.339.

¹⁴ *Nedim Divanı*, Haz.Muhsin MACİT,Akçağ Yay. Ank. 1997.

Dilde yara bitdi şûhuñ gamze-i nâzûk teri
Aldı Yanık Kal'asın gûyâ ki Rûm'uñ 'askeri

(O güzelin nazenin bakışı, Anadolul askerinin Yanık Kalesini aldığı gibi, gönlümde yara bitirdi.)

Kandehâr u Mısır u Şâm'uñ sükkeri a'lâ güzel
Âh illâ dil-ber-i Rûm'uñ o şîrîn dilleri

(Kandehar, Mısır ve Şam'ın şekeri gayet güzeldir. Ama, Anadolu güzellerinin tatlı dilleri, o şekerden daha lezzetlidir.)

Añdurur Bâgdâd'ı kalbi 'âşık-ı bî-çârenüñ
Ol büt-i nev-restenüñ zülf ü siyeh kâkülleri

(O yeni yetme siyah saç ve kakülleri, çaresiz âşıkların kalbine Bağdat'ı (adalet bağı) andırır.) Onun zulmü karşısında âşıklar, kalplerini adalet duygusuna bağlarlar.

Bursa'nuñ inkâr olunmaz seyri her subh u mesâ
Kapluca havzına girdükde o sîmîn-tenleri

(Gümüş tenli güzelleri her sabah-akşam kapılca havuzuna girdikleri zaman, Bursa'nın seyrinin güzelliği inkar edilemez.) Nedim'in Hammâmiye'sinde şairin bahsettiği güzeller daha geniş tasvir edilmiştir.

Bir gül-endâmına Mâhir olamaz Rûm'uñ nazîr
Bir yire gelse eger Hind ü Yemen dil-berleri / 46a.

(Ey Mâhir, Hint ve Yemen güzelleri bir yere gelse, Anadolu güzellerinin bir gül endamlısına denk olamaz.)

C.ORİJİNAL VE GERÇEKÇİ SÖYLEYİŞ

Orijinal ifadelerin yanı sıra Divan'da, orijinal fikirler de mevcuttur. Nedim'de sık rastladığımız samimiyeti, açık sözlülüğü ve realiteyi Mâhir de tercih etmiştir. Divan şiirinin "erişilmez" sevgilisi, Mâhir gibi bir şâirin meclisine gelmekten, onunla konuşup iltifat etmekten, baş başa kalmaktan çekinmez. Aşık da seçicidir; her güzele gönül düşürmezken, sık gördüğü güzelden de sıkılabılır. Nedim'in şiire getirdiği yeniliklerden bir de realitedir: "Nedim'in hayalinde yarattığı güzeller bile gerçek hayatta gibidir. Onlar gibi giyinirler, onlar gibi konuşurlar. Nedim'in şiirlerinde devrinin içki ve eğlence âlemleriyle ilgili olan

bazı âdetleri de buluruz.”¹⁵ Şiiri, kendi kabiliyetiyle sınırlamış olan şâirin açık yürekliliği sayesinde Acem ve Rûm şâirlerine meydan okumasına şaşmamak gerekir.

Sevmem o hûn-meşrebi hançeri ala kan ola
Nûş ide nâz bâdesin ‘âşika bî-îmân ola / 2a.

(Hançeri ala kanlı olan, naz şarabını içip âşiğa karşı acımasız olan vahşi yaratılışlıyı sevmem.)

Gönül sanma o âfet bezme gelse meyl-i âb eyler
Bir âhûdur ki kendi sâyesinden ictinâb eyler / 15b

(Gönül, o âfet bezme gelse senin güz yaşından etkilenir, sanma. O kendi gölgesinden korkan bir âhudur.) Burada da Nedim üslubu bir espri görmekteyiz. Gerçeği biraz tariz yollu ifade ederken yararlandığı deyimle rahat bir söyleyiş yakalamakta.

Bir gice kal bizde dimiş o mehe agyâr-ı dûn
Hamdına lutf uyup ol yâr-ı meh-rû kalmamış /21a.

(Ağyar, dün o ay yüzlü güzele “bir gece bizde kal”, demiş. Çok şükür, o ay yüzlü sevgili ona uyup kalmamış.)

Varup dil da’vet itmiş bezme o şûh-ı dil-ârâyı
Bihamdillah tereddüd etmeyüp ol meh hemân gelmiş / 22b.

(Gönül gidip o gönül süsleyen güzeli bezme davet etmiş. Çok şükür, o ay yüzlü tereddüt etmeden gelmiş.) Divan edebiyatında az rastladığımız âşık-rakip çekişmesinin, âşık lehine dönüşmesi mazmunu, bu asırda işlemeğe başlanmıştır. Bir üstteki beyitte rakibin teklifini reddeden sevgili, be beyitte âşığın teklifini tereddütsüz kabul ediyor. Belki de bu mazmun, gerçek hayattaki olayları anlatıyor.

Ol semen-sîmâya sarıldum didüm şimden gerü
Ben derûn-ı dilden itdüm penç-i hicri kal’ ü kam’ /23b.

(O yasemin tenli sevgiliye sarılıp, “bundan sonra ben, can u gönülden ayrılık pençesini kesip kopardım”, dedim.) Ayrılığı pençe olarak yorumlamak, masal kahramanlarının devle savaşı gibi bir zaferle savaşı bitirmek mazmunu da yeni ve farklı bir görüştür. Şâir, ayrılık pençesini

¹⁵ MAZIOĞLU, Hasibe, *Nedim’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ, Ank. 1992, s.58.

kesip esaret karanlığına son verirken kendisi de semen-simayı pençesi-
ne alıp aydınlık bağı oluşturan tezadı kuruyor. Nâmık Kemal'in Hürri-
yet Kasidesindeki bir beytinde olduğu gibi:

Ne efsun-kâr imişsin âh ey dîdâr-ı hürriyet
Esîr-i 'aşkın olduk gerçi kurtulduk esâretten¹⁶

(Ey sevgili hürriyet, ne büyüleyici imişsin! Gerçi esaretten kurtulduk
ama, senin aşkına esir olduk.)

Hâb-ı nâz ise garaz-ı bî-kemer ü pîrehen
Sarar sînem gibi olmazsa saña cây-ı İrem 28b.

(Kemersiz ve gömleksiz olmaktan maksat naz uykusu ise, seni cennet
bile sinem gibi saramaz.) Nedim'in şarkısında da aynı şefkatli yaklaşım
mevcut:

Yetmez mi saña bister ü bâlin kucagum
Serd oldı hevâ çıkma koyundan kuzucagum
Ateşlik eder saña sînemdeki dâgum
Serd oldı hevâ çıkma koyundan kuzucagum /S.252, Ş.26-1

(Sana, yatak ve yastık olarak kucağım yetmez mi? Hava soğudu, kuzu-
cuğum,koynumdan çıkma. Sinemdeki yaram seni ısıtır. Hava soğudu,
kuzucuğum koynumdan çıkma.)

Dil neler çekdi o yâr-ı la'l-i şîrîn-kârdan
Geh visâle va'd ider gâhi döner ikrârdan / 32a.

(Gönül o tatlı dilli sevgilinin elinden neler çekti! Bazen kavuşma sözü
verir, bazen sözünden cayar.)

Nedim de bu hasbîhale şöyle katılmaktadır:
Geh baña nâz u gehi virür ruhsat-ı niyâz
Nâz itmemek niyâza da bir âdet olmasun S.325, G.100.

(Bazen bana naz eder, bazen yalvarmama izin verir. Niyaza naz etme-
mek de bir âdet midir?)

Ey dil hemîşe böyle niçün bî-karârsın
Yohsa esîr-i zülf-i girih-gîr-i yârsın /33a

¹⁶ ÖNERTOY, Olcay-PARLATIR, İsmail, Tanzimat Sonrası Osmanlıca Metinler, DTCF, Ank, 1987, s. 89.

(Ey gönül, niçin böyle kararsızsın? Yoksa, sevgilinin saçının düğümüne bağlanıp esir mi oldun?)

Nedim'in en çok sevdiği, incelik fikrini saçlarla oynayarak ifade etme ve farkında değilmiş gibi bir tecâhül:

Estikçe bâd-ı subh perîşânsın ey gönül
Beñzer esîr-i turra-ı cânânsın ey gönül /S. 314,G.78.

(Ey gönül, sabah yeli estikçe, sanki sevgilinin saçlarının kıvrımında esirmişsin gibi, perişan oluyorsun.)

D. SAMİMÎ ANLATIM

Vasla ibrâm eyleyüp sıklet virürsin Mâhirâ
Sen de yâd itmez misin ey mübtelâ itdüklerün /24b.

(Ey Mâhir, kavuşmak için ısrar edip sevgiliye eziyet vermektesin. Sen de, âşık olarak yaptığını kabul et.)

Yaluñuz yâ Rab dimem mahzûn giryân görmesin
Şâd u handân it beni a'dâ perîşân görmesin /31b.

(Ey Allahım, düşmanlarım beni sadece üzgün ve ağlarken görmesin, demem. Beni mutlu ve şen yap; perişan halde de görmesinler.)

Cihânda tevbe lâzım gelse mümkün cümleden ammâ
Biri meyden biri ol âfetün bûs-ı kenârından /33b

(Dünyada, bir şaraptan bir de sevgilinin dudağını öpmekten başka, gerekirse her şeyden tövbe etmek mümkün.)

Bî-tekellûf o sehî servi der-âgûş eyler
Hased itdüm kemer ü hançer-i bürrâna dahi / 41a

(O servi boylu sevgiliyi teklifsizce saran kemer ve belindeki hançeri bile kiskanırım.)Bu beyit de Nedim'in şu beytini hatırlatmakta:

Sâf iken âyine-i endâmdan sînem dirîg
Almadum bir kerrecik âgûşa ser-tâ-pâ seni /S.355, G. 154.

(Sinem, boy aynasından daha temiz olduğu halde, seni ayna gibi bir de-facık baştan ayağa kucağıma alamadım.) Mâhir kemeri, Nedim aynayı kısıkanıyor.

Geh niyâz u gâh nâz eyler dil-i nâlânuma
Râz-ı 'aşkı kim bilür ol çeşm-i fettânım gibi / 42a.

(İnleyen gönlüme bazen naz eder, bazen yalvarır. Aşkın sırrını o fettan gözlüm gibi kim bilebilir?)

Nedim'de, bu mazmun şöyle ifade edilmekte:
Ne havf eylersin ey dil sırr-ı 'aşkuñ inkişâfından
Benüm ol gamze gibi mu'temed bir râz-daşım var / S.285,G.23.

(Ey gönül, aşk sırrının açığa çıkmasından korkuyorsun; korkma. Benim o bakışlar gibi emin bir sırdaşım var.)

E.SADELİK

İ'timâd itme gönül ferdâya aldanma bu gün
Dün neler va'd itmedi ol şûh-ı müstesnâ saña 3b

(Gönül, bu gün yarına güvenip aldanma. O eşsiz güzel, sana dün neler söz vermemişti?)

Hased Mâhir o merd-i in -vakt u hâne ber-dûşa
Dil âgâh ola ta'dâd itmeye imrûzı ferdâya 43a

(Mâhir, bu gün bu anı yaşayanı kıskanırsın. Gönlün uyanık olsun da, bu günü yarına bırakmasın.)

Beyti, Nedim'in aynı mazmunu ifade ederken söylediği şu beyti hatırlatıyor:

Şevk-i müdâm va'de-i ferdâyı diñlemez
Reşk aña kim cihânda bugün buldı yârını / S.360, G.164.

(Sürekli istek, yarının vaadine kanmaz. Dünyada, yarını bu günden yaşayanı (yârine bu gün kavuşanı) kıskanırım.)

Peyâm-âver olup hatt-ı 'izâr-ı nâzenînümden
Safâ geldüñ sabâ kara haberlerden dahi neñ var / 8a.

(Ey seher yeli, nazlı sevgilimin yanağındaki ayva tüylerinin habercisi olarak hoş geldin. Kara haberlerden, başka neler getirdin?)

Ey kemân ebrû nihânî sohbetüñ kimlerledür
Kangı bezmüñ şem'isin germiyyetüñ kimlerledür

(Ey keman kaşlı, gizlice kimlerle sohbet ediyorsun? Hangi toplantılara katılıp, kimlerle sıkı fıkı oluyorsun?)

İçdügüm hûn-ı ciger bezmümde âhir bilmedüm
Câm-ı mey nûş itdügi ol âfetüñ kimlerledür

(Bezmimde içtiğim, ciğer kanıdır. Sonuçta, o afetin kimlerle şarap içtiğini anlayamadım.)

‘Aşıkı zülfüñ gibi hâzır perîşân eyledüñ
Bezm-i meyde gül gibi cem’iyyetüñ kimlerledür

(Hazır, âşığı dağınık saçın gibi perişan eylemişken, şarap meclisinde gül gibi kimlerle toplanıyorsun?)

Ey cefâ-cû gelmez olduñ bezm-i ‘ıyş u ‘işrete
Hamiyetüñ kime ey meh ‘işretüñ kimlerledür

(Ey cefakâr, yeme içme meclisine gelmez oldun. Kimlerle yiyip içiyorsun, kimleri onurlandırıyor sun?)

Kays ile Ferhâd rûhun Mâhir ihyâ eyledüñ
Yakduguñ sîneñde dag u hasretüñ kimlerledür / 12b.

(Mâhir, Kays ve Ferhat’ın ruhlarını dirilttin. Senin yüreğine ateş yakan kimdir, hasretin kimleredir?)

Kıskançlık ve rakip korkusunu konu alan, Nedim’in meşhur şarkısının ilk bendi:

Kimlerüñ çeşmine ol sîne bu şeb nûr oldı
Nereye gitdi o her-câyî o meh-pâre ‘aceb
Kimlerüñ yâresine merhem-i kâfûr oldı
Kandedür kande o zâlim o sitem-kâre ‘aceb / S.240, Ş. 13-1.

(O sine, acaba bu gece kimlerin gözüne nur oldu? Acaba, o sebatsız, o ay parçası nereye gitti? O, kimlerin yarasına kafur merhemi oldu? O zalim, o sitemkâr neredelerdedir?)

Kanı Mâhirle tarh-ı bezm-i ülfet itdügüñ demler
Dem olmaz ki efendim hâtıra ol eski dem gelmez / 19a.

(Mâhir’le dostluklar paylaştığın anlar nerede? Efendim, o eski demlerin aklıma gelmediği bir an bile yok.) Geçmişte kalan hatıralar ve özlem, Esrar Dede’nin dilinden şöyle dökülüyor:

Nûş eyledügüñ demler efendüm mey-i gül-reng
Bu mest-i zehr-nûş u elem-hârı unutma ¹⁷

¹⁷ İZ, Fâhir, *Eski Türk Edebiyatında Nazım*, I, Akçağ Yay. Ank. 1995, s.430.

(Efendim, gül renkli şarabı içtiğin zamanlar, bu elem yiyip zehir içen sarhoşu unutma.)

Ne bilsün bî-haberler ehl-i 'aşkuñ vecd ü hâlâtın
Sanurlar câm-ı meyle muttasıl mestânedür 'âşık / 24a

(Habersiz olanlar, aşk ehlinin coşku ve hallerini ne bilsinler? Aşık, sürekli, şarap kadehiyle sarhoş olmuş, sanırlar.) Aşk ve şarap mazmunlarının birlikte anılması, âşıkların açıklamağa ihtiyaç duydukları bir sorun haline gelmiştir. Bu konuya Yahya Kemal de şöyle açıklık getiriyor:

Ehl-i 'akl anlamaz efsûs lisân-ı dilden
Zanneder 'âşık-ı dîvâne mu'ammâ söyler S.83¹⁸

(Yazıklar olsun! Akıl sahipleri, gönül dilinde anlamazlar. Deli âşık, bilmece söylüyor, sanırlar.)

Ber-kemâl olmaktadır derd-i derûnum sende hod
Hâtır-ı 'âşık gibi zülfüñ perîşân olmada 38a

(Seninle ilgili olarak içimdeki dert giderek büyümektedir. Saçların, âşığın gönlü gibi dolaşmakta.)

Nedim de aynı gözlemde bulunup, aynı teşbihi yapmıştır:
Reşk-i Çîn olmakda fikrüm gelmedi ta'bîre lîk
Vasfı ol gîsûlaruñ hâb-ı perîşânım gibi S.357, G.159.

(Kıvrımındaki kıskançlığımı anlatmağa dilim dönmüyor. O saçlarının hali, darmadağın uykularım gibi.)

Her şebân-geh dūd-ı âhum çarha itmez mi su'ūd
Devletüñde var mıdur bir gün ki mahzûn olmadum /29a

(Her gece vakti, âhımın dumanı gökyüzüne yükselmez mi? Devletinde, mahzun olmadığım bir günüm mü var?)

Dil-ber açsın sâ'id-i sîmînini ey Mâhir eger
Bir günâhı var ise salsın benüm gerdânıma / 37b.

(Ey Mâhir, sevgili gümüş renkli kollarını açsın. Bunun bir günahı varsa, benim boynuma salsın.)

¹⁸ BEYATLI, Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, Yahya Kemal Ens.Yay., İst.1974.

Nedim:

Anda idi dünki gün hemşîre-i sa'd-ahterüñ
Sen de gel gâhice hâlî kalmasun cânâ yerüñ
Suç benim olsun beni dögsün duyarsa mâderüñ
Oldı Sa'd-âbâd şimdi sevdüğüm dag üsti dag /S.247,Ş.21-4.

(Kutlu yıldız olan kız kardeşi dün orada idi. Sen de gizlice gel, yerin boş kalmasın. Annen duyarsa suç benim olsun, beni dövsün. Sevdiğim, şimdi Sadabat dağ dağ üstüne oldu. Dağların bile kavuştuğu yer oldu.)

İşitdüm ugramışlar nâ-şâdlar yol bulup yâre
Hüdâyâ uğrayanlar ugrasun ugranmaduk derde 39a.

(Mutsuzların, yolunu bulup yare uğradıklarını duydum. Ey Allahım, uğrayanlar, görülmemiş derde düşsünler.

DİVAN'DAN GAZEL ÖRNEKLERİ

Buyur gülzâra diller bende-i fermânuñ olsunlar
Ruh-ı alüñ gül ü bülbül görüp hayrânuñ olsunlar

Dirîg itme lebüñden bûse-hâh olursa cân u dil
Ko tâ gümân-ı vasluñ mazhar-ı ihsânuñ olsunlar

Misâl-i serv dâmen-çîn olmaya 'azm-i baguñda
Ki her berg-i çemen ruh-ı nedîmânuñ olsunlar

Baňa bes âsitân-ı dil-ber yiter bister ü bâlin
Sarây-ı dil-güşâlar zümre-i ihvânuñ olsunlar

Bahâr-ı hüsnüñ evsâfın yazup altun kalemlerle
Bizüm Mâhir dem-â-dem bülbül-i nâlânuñ olsunlar / 11b.

Açılmış lâleler vakt-i şarâb-ı erguvân gelmiş
Yine 'uşşâka hengâm-ı safâ-yı şâhidân gelmiş

Hem-an gelsin dökilsin gül-sitâna bâde-i 'izzet
Müheyyâ sâki-i gül-ruh o şüh-ı dilsitân gelmiş

Nola gitdükce ma'mûr olsa ey dil kayd-ı meh-hâne
O cây-ı cân-fezâyâ Cem gibi çok kâm-rân gelmiş

Varup dil da'vet itmiş bezme o şûh-ı dil-ârâyı
Bi-hamdillah tereddüt etmeyüp ol meh hem-an gelmiş

Bulup ruhsat o şâh-ı hüsne Mâhir 'arz-ı hâl itmiş
İşitdüm derd-mend üftâde gitmiş şâdmân gelmiş / 22b.

Unuduldu sanma ne dürlü cefâ itdüklerüñ
Kâfir itmez mü'mine şimdi baña itdüklerüñ

Ben yanup nâr-ı firâka sen içüp câm-ı şarâb
Kanı ol va'dler yeminler bî-vefâ itdüklerüñ

Geh dile cevr – sitem gâhi teselli gösterüp
Hâtıra gelmez mi cânâ câ-be-câ itdüklerüñ

Bûse-çîn olduñ harâm olsun düyü der-hâb iken
Ben helâl itmem bu gûne iftirâ itdüklerüñ

Ravza-i dil sebze-zâr olmaz mı ey Mâhir senüñ
Döndürür dolâb-ı çarhı bu baña itdüklerüñ / 24b.

Tîr-i sitemüñ sîne-i sûzâna tokınsun
Ey kaşı kemân gamzelerüñ cânâ tokınsun

Germ olmadı bâzâr-ı muhabbet dime sâkî
Sâgar hele bir leb-i cânâna tokınsun

Bu çarh-ı siyeh-kâse seni teşne-leb itdi
Ey dil berü gel destüñe peymâne tokınsun

Mahmûr u belâ-keşlere câm-ı meyi toldur
Ey pîr-i mugân destüñüz ihsâne tokınsun

Bu resme nazîre diyenüñ tab'ile Mâhir
Desti nice bir defter ü dîvâna tokınsun /32b.

Ey dil hemîşe böyle niçün bî-karârsın
Yohsa esîr-i zülf-i girih-gîr-i yârsın

'Uşşâk-ı zâra bûy-ı safâ gelmedi nesîm
Beñzer ki sen de silsile-i bend-i nigârsın

Ey dîde hûn-feşânlığı terk itmedüñ hemîn
Şeb-nem-misâl o gül-ruha sen de yârsın

Dâ'im yoluñda sâye-veş üftâde oldugum
Ben gedâ vü sen seh-i 'âlî-tebârsın

Ümmîd-i şefkat eyleme Mâhir cihânda sen
Bir bî-kes ü yetim ü garîbü'd-diyârsın / 33a

Gül-i ra'nâya hem-râz olmak istermiş edeblerle
Ağız bir oldı bülbül gülşen içre gonca-leblerle

O mihr-i 'âlem-ârâ vü kamer-ruhsâre meyl itmiş
Dil-i âvâre dâ'im cüst ü cûda rûz u şeblerle

Nesîm agzın arar ol mû-miyânuñ subh u şâm ammâ
Görünmez bir belâya ugrar âhir bu sebeblerle

Ser-â-ser gezdi kûh u deşt-i 'aşkı Kays-ı dil tâ kim
Alınca başına yâr-ı belâyânı taleblerle

O şûhuñ âteş-i 'aşkıñdan îrâd olmadı Mâhir
Geçürmekde bu gamz-ı nâzenîni tâb u teblerle

Dem-â-dem devletüñe murg-ı dil gülzâr vâsfında
Du'â itmekdedür şevketlü hünkâra edeblerle / 39a

Bağlandı gönül kâkül-i cânâñede kaldı
Şeh-bâz-ı sebük-Per gibi bir lâñede kaldı

Nihân olalı çıkmadı bir kez ham-ı dil-ber
Göñlüm gibi bir hâne-i vîrâñede kaldı

Va'd itmiş iken gelmedi ol mâh-ı dil-efrûz
Beñzer ki bu şeb hâne-i bî-gâñede kaldı

Ol kaşı kemân 'azm-i sefer eyledi ammâ
Peykân-ı gamı 'âşık-ı dîvâne de kaldı

Mâhir gibi mahbûb u meye biz de esîrüz
Hâk-i nazarum dil-ber ü peymâne de kaldı / 43b. ©

KAYNAKLAR

- BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB, İst. 1971.
- BEYATLI, Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, Yahya Kemal Ens. Yay. İst. 1974.
- GİBB, E.J. Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi III-V*, Tercüme Ali Çavuşoğlu, Akçağ, Ankara, 1999.
- İNCE, Adnan, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ Salim Efendi*, AKM Yay. Ankara, 2005.
- İSEN, Mustafa-MACİT, Muhsin- HORATA, Osman-KILIÇ, Filiz-AKSOYAK, İ.Hakkı, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay. Ank. 2002.
- İsmâil Belig, *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübde'ti'l-Eş'âr*, hzl. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Gazi Ün. Ank. 1985.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, I,II, MEB, İst. 1967.
- İZ, Fâhir, *Eski Türk Edebiyatında Nazım*, I, Akçağ Yay. Ank. 1995.
- KORTANTAMER, Tunca, "Nedim'in Şiirlerinde İstanbul Hayatından Sahneler", *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Akçağ, Ank. 1993, s.337-390.
- KURNAZ, Cemal, "Divan Şiirinde Resim Temayülü", *Türküden Gazete*, Akçağ, Ank. 1997, s.529-577.
- Mâhir, *Dîvân*, İst. Ün. Ktb.No.759/1
- Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâ'îlî*, II, hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, Bizim Büro Yay. Ankara, 2001.
- MAZIOĞLU, Hasibe, *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ, Ank. 1992.
- Nedim Divanı*, hzl. Muhsin MACİT, Akçağ Yay. Ank. 1997.
- Nedim Divanı*, hzl. Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap ve Aka Kit. İst. 1972.
- ÖNERTOY, Olcay-PARLATIR, İsmail, *Tanzimat Sonrası Osmanlıca Metinler*, DTCE, Ank, 1987.
- Şakâik-i Nu'maniye ve Zeyilleri*, VI, hzl. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yay. İst. 1989.
- Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, hzl. Kemal Edip KÜRKÇÜOĞLU, Enderun Kit. İst. 1973
- TANPINAR, Ahmet, Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yay. İst. 1977
- Türk Klasikleri*, 6, Ötüken-Söğüt, İst. 1987.